

Undersøgelse af rusmiddelforbruget på udvalgte døgninstitutioner for unge i Københavns Kommune

---

Delundersøgelse 3: Selvrapporeret rusmiddelforbrug blandt døgnanbragte unge

*Undersøgelse af rusmiddelforbruget på udvalgte døgninstitutioner i Københavns Kommune.
Delundersøgelse 3: Selvrapporteret rusmiddelbrug blandt døgnanbragte unge.*

Pedersen, Sandra Kristine Åbo:

Undersøgelse af rusmiddelforbruget på udvalgte døgninstitutioner for unge i Københavns Kommune.

Delundersøgelse 3: Selvrapporteret rusmiddelbrug blandt døgnanbragte unge

Viden- og kompetencecenter | unge & rusmidler, Center for Unge og Misbrug,
Socialforvaltningen, Københavns Kommune, august 2014

Denne undersøgelse er den sidste ud af i alt tre undersøgelser. De to andre bærer titlerne:

Delundersøgelse 1: Indledende litteraturstudie om rusmidler blandt døgnanbragte unge

Delundersøgelse 2: Medarbejdernes perspektiv

Alle tre publikationer kan downloades her: www.ungrus.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Resumé	4
Introduktion: Baggrund, beskrivelse af centrene, metoder	5
Kort beskrivelse af de tre involverede centre og institutioner	5
Metode	5
Tidspunkt og varighed	5
Målgruppe	6
Validitet af resultater	6
Repræsentativitet	6
Analyse	6
Cigaretter	7
Alkohol	8
Hash og andre illegale rusmidler	10
SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995	11
Andre illegale rusmidler	12
Debutalder for rusmiddelbrug	13
Opsamling og perspektivering	14
Litteraturhenvisninger	16
Fodnoter	16
Bilag 1. Kort beskrivelse af de tre involverede centre	17
Bilag 2. Udklip af indledning i delundersøgelse 2: Medarbejdernes perspektiv.	18

Resumé

Denne rapport er den sidste ud af tre sammenhængende interne delundersøgelser, der har til formål at afdække rusmiddelforbrug og forbundne udfordringer blandt døgnanbragte unge på 15 københavnske institutioner.

Metode

Denne 3. delundersøgelse har de døgnanbragte unge selv som målgruppe og tager afsæt i en kort spørgeskemaundersøgelse, der alene har til formål at afdække forbrugets art og omfang. Spørgeskemaundersøgelsen blev afviklet manuelt i samarbejde med nøglepersoner på de involverede institutioner. Målgruppen var døgnanbragte unge >14 år på 15 københavnske institutioner.

Alle besvarelser er anonyme. Data er efterfølgende blevet behandlet i SPSS og Excel. Spørgeskemaundersøgelsen blev afviklet 1. marts – 1. maj 2014 med en svarperiode på ca. 14 dage. Spørgeskemaer til 150 potentielle respondenter blev udsendt, og 95 gyldige besvarelser blev returneret.

Besvarelserne analyseres ikke på hverken center- eller institutionsniveau for at sikre de unges anonymitet og en mere overskuelig formidling. Spørgeskemabesvarelserne er behandlet i følgende afsnit: *cigaretter, alkohol, hash og andre illegale rusmidler og debutalder for rusmiddelbrug*. Resultaterne opsamles og kommenteres kort til sidst.

Resultater

Tre ud af fire af de døgnanbragte unge ryger cigaretter dagligt mod hver sjette jævnaldrende ung. De har generelt prøvet at være fulde i en tidligere alder end jævnaldrende, men drikker sjældnere omfattende mængder af alkohol. Til gengæld har de døgnanbragte unge markant større erfaring med illegale rusmidler.

Blandt de døgnanbragte unge har 82 % prøvet at ryge hash, hvilket er dobbelt så mange som jævnaldrende unge i Region Hovedstaden. Knap halvdelen af de døgnanbragte unge, som har prøvet hash, ryger hash min. én eller flere gange om ugen.

En større andel blandt de døgnanbragte unge har en lavere debutalder, når de er fulde første gang sammenlignet med jævnaldrende. De døgnanbragte unge har en væsentlig lavere debutalder for brug af både cigaretter, hash og andre rusmidler. Gennemsnitsalderen for at ryge cigaretter min. én gang om ugen er 12,7 år blandt de døgnanbragte unge. For hash havde 65,8 % deres debut, før de fyldte 15 år. Til sammenligning har 10,1 % blandt jævnaldrende unge prøvet hash, inden deres 16. år.

Fleere undersøgelser viser, at anbragte og tidligere anbragte unge har større risiko for at udvikle et misbrug som voksne (SFI 2013). Derudover er tidlig debut en indikator på udvikling af et problematisk brug af rusmidler. Et stort nordisk longitudinelt studie viser, at unge med tidlig debut for hash havde 4 gange så høj risiko for at udvikle et problematisk og vedvarende hashbrug senere i livet og 12 gange så høj risiko for at bruge andre illegale rusmidler, som fx amfetamin og kokain (Pedersen 1998/2006).

Konklusion

Dette øjebliksbillede af rusmiddelforbruget blandt 95 døgnanbragte unge i København understøttes af resultater fra lignende undersøgelser. Cirka halvdelen har tidlig debut med rusmidler og et større aktuelt forbrug af rusmidler, særligt hash. Det betyder, at hver anden døgnanbragte ung har et aktuelt brug af illegale rusmidler og er dermed i forøget risiko for at udvikle et misbrug som voksen.

Introduktion: Baggrund, beskrivelse af centrene, metoder

Denne undersøgelse er den 3. af 4 sammenhængende, interne delundersøgelser, der har til formål at afdække rusmiddelforbruget og forbundne udfordringer blandt unge, der er anbragt på københavnske døgninstitutioner.

Undersøgelserne er foranlediget af kommunens ønsker om at afdække 1) barrierer for anbringelse af unge med rusmiddelbrug på døgninstitutionerne 2) problematikker medarbejderne måtte oplever i deres arbejde og behandling af de unge og endelig 3) kortlægning af forskning og metoder til at arbejde med unge med misbrug på et anbringelsessted. Disse ønsker er fremsat i Københavns Kommunes strategi for 2012-2014 for udvikling af arbejdet med udsatte børn, unge og deres familier.

Den 1. delundersøgelse blev gennemført medio 2013. Der var tale om et mindre litteraturstudie med henblik på at kortlægge og resumere tidligere danske og udenlandske undersøgelser af emnet.

Den 2. delundersøgelse blev gennemført i sidste halvår i 2013. Formålet var at afdække rusmiddelforbruget set fra institutionsmedarbejdernes perspektiv og fokuserer særligt på problematikker medarbejderne oplever i deres arbejde med, og behandling af, de unge.

Denne 3. delundersøgelse er blevet gennemført i første halvår i 2014. Formålet er alene at afdække art og omfang af rusmiddelforbrug blandt de døgnanbragte unge med afsæt i en kort spørgeskemaundersøgelse med de unge selv som målgruppe.

Der var i udgangspunktet planlagt en 4. delundersøgelse, som skulle rette sig mod sagsbehandlere i Børnefamiliecenter København og søger gennem gruppeinterviews at få medarbejdernes vinkel på de udfordringer, der måtte være forbundet med anbringelser, hvor den unge har et problemgivende forbrug af rusmidler. Denne 4. undersøgelse blev sat i bero, da BFCK stod over for omstillingen "Tæt på familien".

Kort beskrivelse af de tre involverede centre og institutioner

Det er de samme tre centerfællesskaber og i alt 15 døgninstitutioner, som i 2. delundersøgelse om medarbejdernes perspektiv, der indgår i denne undersøgelse (se bilag 1 for beskrivelse af centre/institutioner).

Metode

Spørgeskemaundersøgelsen blev afviklet manuelt i samarbejde med nøglepersoner på den enkelte institution. Alle besvarelser er anonyme. Data er efterfølgende blevet behandlet i SPSS og Excel.

Spørgeskemaet blev udarbejdet ved at udvælge spørgsmål fra spørgeskemaet anvendt til National Sundhedsprofil Unge 2011 (SST 2011), da disse er validerede. Derefter blev skemaet sendt ud til de involverede Centerchefer/institutioner for eventuelle kommentarer. Sidst blev spørgeskemaet afprøvet på to unge fra samme målgruppe for at sikre, at spørgsmålene var forståelige.

Tidspunkt og varighed

Spørgeskemaundersøgelsen blandt de døgnanbragte unge¹ blev afviklet i løbet af perioden 1. marts – 1. maj. Svarperioden var i udgangspunktet 14 dage, som for nogle institutioner blev forlænget.

---

¹ Størstedelen af de involverede institutioner er et døgntilbud. For overskuelighedens skyld betegnes de unge derfor som "døgnanbragte", selvom en mindre andel bor i hybel eller i selvstændigt bolig med tilknyttet kontaktpædagog.

Målgruppe

Undersøgelsens målgruppe var døgnanbragte unge >14 år. Der var ingen øvre aldersgrænse. 150 spørgeskemaer blev udsendt, hvilket tilsvarende det samlede antal ungepladser på de 15 involverede institutioner. Ud af de 150 udsendte spørgeskemaer blev 95 gyldige besvarelser returneret.

Målet med dataindsamlingen var at få en så stor stikprøve blandt døgnanbragte unge (>14 år) i København som muligt. De 150 potentielle pladser er til unge i aldersgruppen 13-23 år. Det betyder, at nogle af de unge på institutionerne ikke var gamle nok til at deltage. Derudover kan graden af løbende udskiftning af unge både variere institutionerne imellem samt periodemæssigt samtidig med, at ikke alle institutionernes kapacitet nødvendigvis var fuldt udnyttet. Det giver derfor ikke mening at operere med en svarprocent.

Validitet af resultater

Det er forsøgt at sikre troværdige besvarelser ved at sikre anonymitet, anvende validerede spørgsmål og pilotteste spørgeskemaet på unge fra målgruppen. Vedlagt spørgeskemaet var et brev om baggrund og formål med undersøgelsen, samt hvordan spørgeskemaet skulle udfyldes. Sidst var der et etableret samarbejde med nøglepersoner på institutionerne for at sikre, at de kunne præsentere undersøgelsen for de unge.

Repræsentativitet

Der er en overvægt af drenge og unge i aldersgruppen 15-18 år blandt svarpersonerne, hvilket generelt også er tilfældet for samlede gruppe af døgnanbragte unge (>14 år) i København.

I alt	Køn		Alder								Genns.
	Pige	Dreng	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år	Uoplyst	
95 (100 %)	38 (40 %)	53 (60 %)	5 (5,3 %)	15 (15,8 %)	18 (18,9 %)	30 (31,6 %)	15 (15,8 %)	5 (5,3 %)	2 (2,1 %)	5 (5,3 %)	16,6 år

Analyse

Spørgeskemabesvarelserne er behandlet i følgende afsnit: *Cigaretter, Alkohol, Hash og andre illegale rusmidler* samt *Debutalder for rusmiddelbrug*. Resultaterne opsamles og kommenteres kort til sidst.

Besvarelserne analyseres ikke på hverken center- eller institutionsniveau. Årsagerne til dette er dels at sikre de unges anonymitet og dels at sikre en mere overskuelig formidling af resultaterne.

Besvarelserne bliver løbende sammenholdt med udsnit fra to andre tilsvarende undersøgelser om rusmiddelforbrug blandt unge: *National Sundhedsprofil Unge 2011* (SST 2011) udarbejdet af Sundhedsstyrelsen samt *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer 2013* (SFI 2013) udarbejdet af SFI. Dels for bedre at kunne vurdere resultaterne for de døgnanbragte unge i København og dels for at identificere særlige forhold for denne målgruppe.

Besvarelserne af de enkelte spørgsmål opgøres ved brug af tabeller og grafer. Den grafiske fremvisning gør det nemmere at danne sig et overblik over besvarelserne. Besvarelser med 'ved ikke' eller 'ikke relevant' er ikke medtaget i graferne.

Undersøgelsen afsluttes med en opsamling af resultater.

Cigaretter

73,3 % af de døgnanbragte unge angiver, at de ryger cigaretter dagligt, mens 2,2 % ryger indimellem. 7,8 % er stoppet med at ryge cigaretter, mens 16,7 % aldrig har røget. Således har tre ud af fire blandt de døgnanbragte unge et dagligt forbrug af cigaretter.

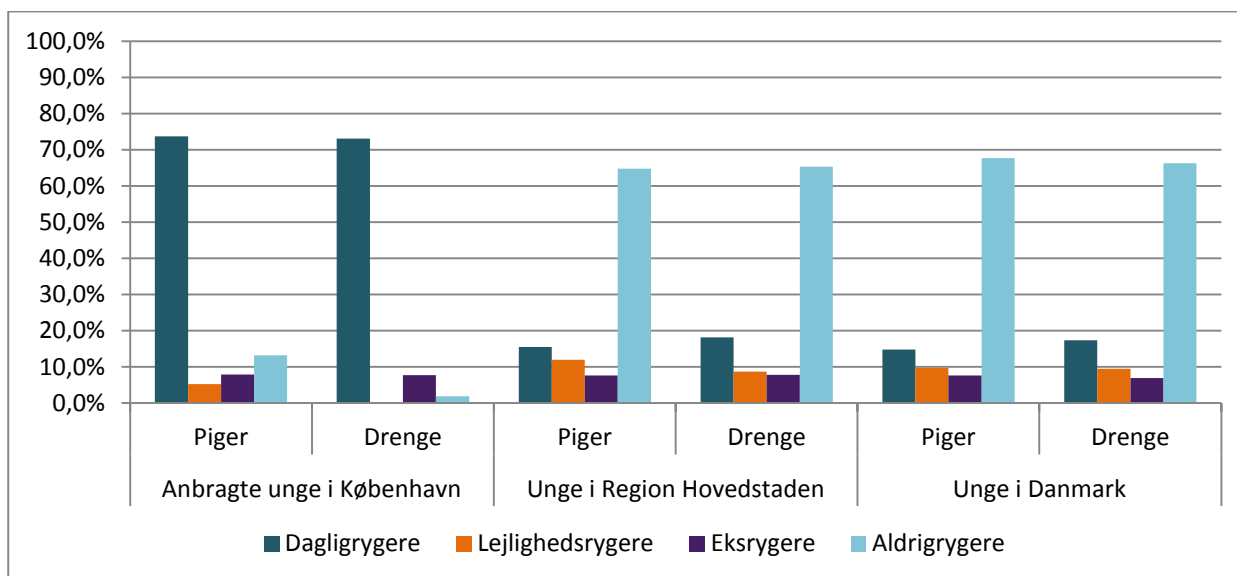
Cigaretforbruget blandt unge i Region Hovedstaden og unge i Danmark er omvendt, idet knap tre ud af fire aldrig har røget, mens kun hver sjette ryger cigaretter dagligt (se tabel 1).

Tabel 1. Rygevaner blandt døgnanbragte unge, unge i Region H. og unge i Danmark, alle unge

	Døgnanbragte unge i København	Unge i Region Hovedstaden	Unge i Danmark
Dagligrygere	73,3 %	16,6 %	16,0 %
Lejlighedsrygere	2,2 %	10,6 %	9,7 %
Eksrygere	7,8 %	7,7 %	7,3 %
Aldrigrygere	16,7 %	64,9 %	67,1 %
Antal svarpersoner	90	3.230	11.886

Der er generelt er en lidt større andel blandt piger end drenge, der aldrig har røget cigaretter (figur 1).

Figur 1. Rygevaner blandt døgnanbragte unge, unge i Region H. og unge i Danmark, fordelt på køn

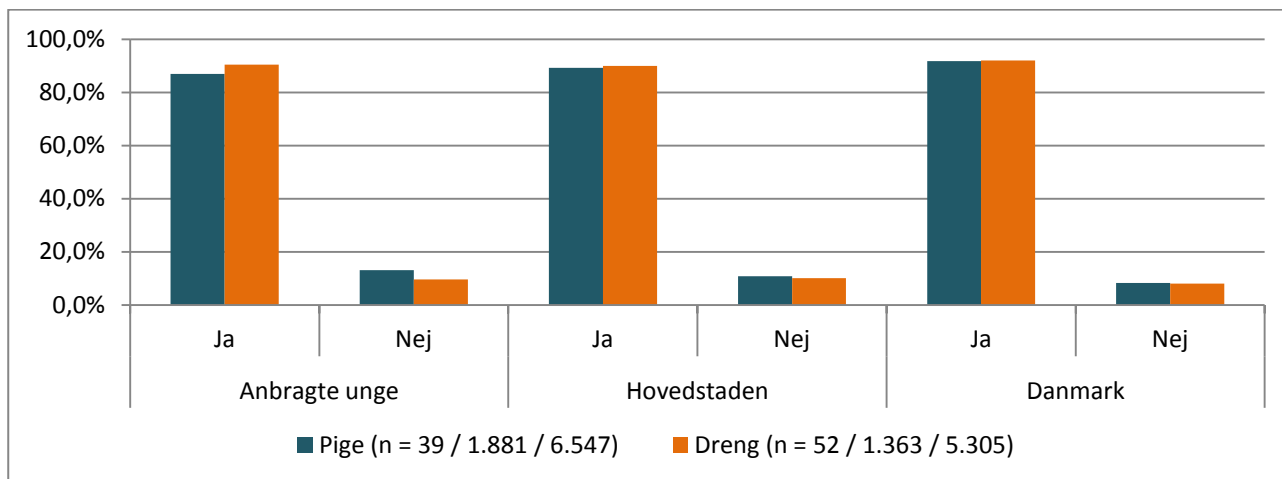

N = 38/52 – 1.885/1.345 – 6.561/5.325

Alkohol

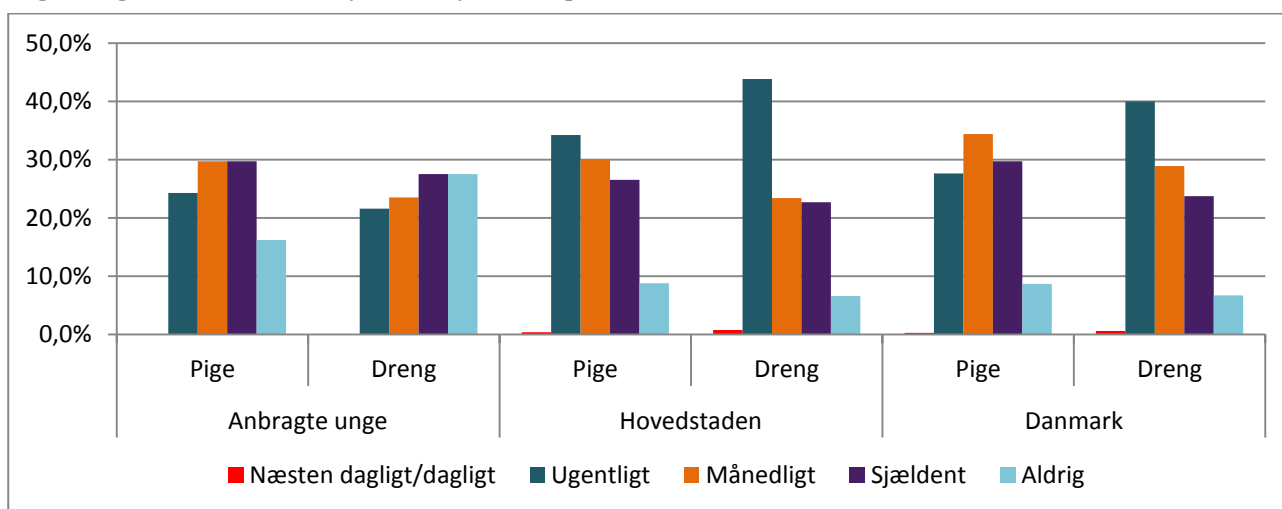
Majoriteten (88-90 %) af de tre ungepopulationer har drukket alkohol inden for de seneste 12 måneder. Der er ingen kønsforskel (figur 2).

Figur 2. Andel, der har drukket alkohol inden for de seneste 12 måneder, blandt døgnanbragte unge (14-20 år) og unge i Region H. (16-20 år), fordelt på køn

Knap hver fjerde (24,3 %) af de døgnanbragte piger og hver femte (21,6 %) af de døgnanbragte drenge angiver, at de ugentligt drikker >5 genstande ved samme lejlighed, også kaldet binge drinking. Til sammenligning gælder dette for ca. hver tredje pige i Region Hovedstaden (34,2 %) og i Danmark (27,6 %), og to ud af fem drenge i Region Hovedstaden (43,8 %) og i Danmark (40,0 %). Døgnanbragte unge drikker således mindre mængder af alkohol ved samme lejlighed sammenlignet med jævnaldrende unge (figur 3).

Figur 3. Binge drinking (>5 genstande ved samme lejlighed) blandt døgnanbragte unge (14-20 år) og unge i Region Hovedstaden (16-20 år) fordelt på køn

N = 37/51 – 1.709/1.244 – 6.085/4.950

Unge med ikke-vestlig baggrund kan afholde sig fra, eller drikke markant mindre, alkohol sammenlignet med unge med dansk baggrund, fx af religiøse årsager (SFI 2010; SST 2011). Noget af forskellen i omfang af alkoholbrug mellem døgnanbragte og jævnaldrende unge kan derfor muligvis forklares med etnicitet.

SFI finder samme forskel i alkoholmønster mellem anbragte unge og jævnaldrende i rapporten fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995. Forfatterne peger på, at det kunne være interessant at undersøge, om forskellen hænger sammen med netværk af jævnaldrende kammerater, begrænset adgang til alkohol samt steder, hvor alkohol kan drikkes (SFI 2013).

I opgørelse af drikkefrekvensen fordelt på køn ses en kønsforskel blandt de døgnanbragte unge (tabel 2). Hver fjerde (25,8 %) pige men kun hver sjette dreng (16,3 %) drikker alkohol mindst to dage om ugen, og mens hver fjerde pige ikke drikker alkohol, gælder dette for hver tredje dreng. Således er der tilsyneladende flere døgnanbragte piger, som drikker alkohol og hyppigere end de døgnanbragte drenge.

Blandt jævnaldrende unge drikker flere drenge lidt hyppigere sammenlignet med pigerne, fx drikker 7,5 % af drengene ≥ 3 dage om ugen, mens det gælder for 2,8 % blandt pigerne.

Tabel 2. Drikkefrekvens (dage/uge) blandt døgnanbragte (14-20 år) og jævnaldrende (16-20 år) unge, fordelt på køn

	Piger		Drenge	
	Døgnanbragte, København	Danmark	Døgnanbragte, København	Danmark
Jeg drikker ikke alkohol*	25,8 %	8,1 %	34,9 %	7,9 %
0-1 dage	45,2 %	76,1 %	41,9 %	63,3 %
2 dage	25,8 %	13,2 %	16,3 %	20,9 %
3 dage	0,0 %	2,1 %	0,0 %	4,4 %
4 dage	0,0 %	0,4 %	2,3 %	1,4 %
5 dage	3,2 %	0,1 %	2,3 %	0,8 %
6 dage	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,4 %
7 dage	0,0 %	0,1 %	2,3 %	0,5 %
Antal svarpersoner	31	5.366	43	6.627

*Spørgsmålene 'jeg drikker ikke alkohol', og 'jeg har ikke drukket alkohol de seneste 12 måneder' er slået sammen

Hash og andre illegale rusmidler

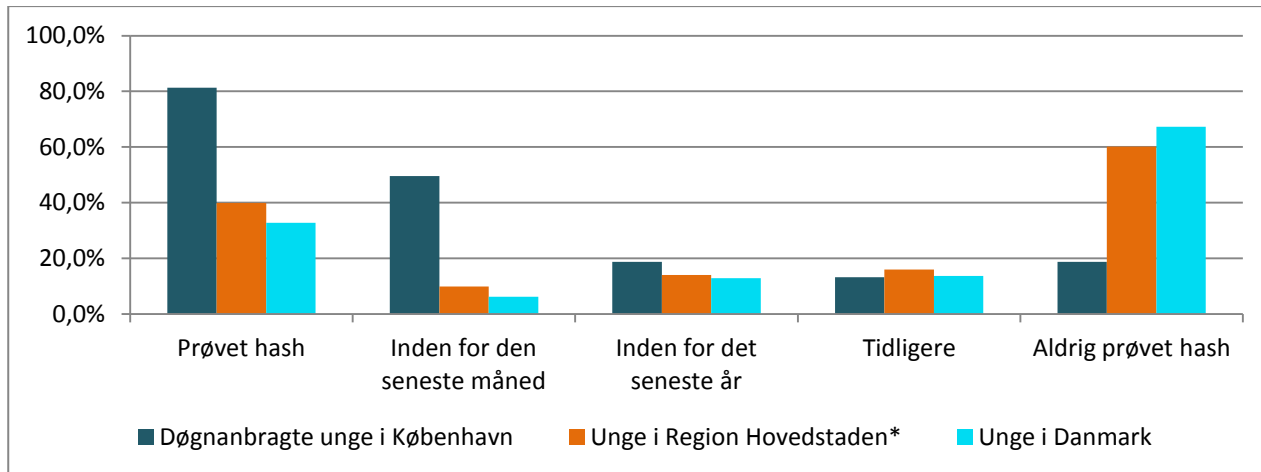
Knap 82 % blandt de døgnanbragte unge har prøvet at ryge hash nogensinde. Det er dobbelt så mange unge sammenlignet med jævnaldrende unge i Region Hovedstaden (39,9 %). Hver anden døgnanbragte ung har røget hash inden for den seneste måned mod hver 10. jævnaldrende i Region Hovedstaden (tabel 3).

Tabel 3. Brug af hash, døgnanbragte unge i København, Unge i Region Hovedstaden og Unge i Danmark

	Døgnanbragte unge i København	Unge i Region Hovedstaden	Unge i Danmark
Prøvet hash	81,3 %	39,9 %	32,7 %
<i>Inden for den seneste måned</i>	49,5 %	9,9 %	6,2 %
<i>Inden for det seneste år (ikke den seneste måned)</i>	18,7 %	14,0 %	12,8 %
<i>Tidligere</i>	13,2 %	16,0 %	13,7 %
Aldrig prøvet hash	18,7 %	60,1 %	67,3 %
Antal svarpersoner	89	244	1.034

Andelen af unge, der nogensinde har prøvet hash, er markant større i Region Hovedstaden end i de øvrige regioner (tal for de andre regioner er ikke vist her), hvilket afspejles i den gennemsnitlige procentdel for unge i Danmark. I figur 4 er hashforbruget illustreret grafisk.

Figur 4. Brug af hash, døgnanbragte unge i København og Unge i Region Hovedstaden

N = 89 / 244 / 1.034

De døgnanbragte unge, som angav at have prøvet hash, blev spurgt om deres eventuelle nuværende forbrugsmønster af hash (tabel 4).

Tabel 4. Forbrugsmønster af hash blandt døgnanbragte unge (14-20 år), 2014

	Hash
Dagligt/ En eller flere gange om ugen	46,5 %
Månedligt	7,0 %
Sjældnere end månedligt	16,7 %
Stoppet med at ryge hash	29,6 %
Antal svarpersoner	71

Knap halvdelen (46,5 %) angiver, at de ryger hash min. én gang om ugen, en mindre andel (7,0 %) angiver at have et månedligt forbrug, og hver sjette (16,7 %) angiver at bruge hash sjældnere end månedligt². Knap hver tredje (29,6 %) angiver at være stoppet med at ryge hash.

Et af centerfællesskaberne adskiller sig fra de to andre, da aktuelt hashbrug er mindre udbredt blandt disse unge: flere angiver at være hhv. stoppet eller aldrig at have prøvet hash. Sidstnævnte er én af årsagerne til, at antal svarpersoner falder, da flere unge fra dette center derfor ikke skal besvare dette spørgsmål.

SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995

For at validere besvarelsene fra de døgnanbragte unge sammenholdes med resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af anbragte³ børn født i 1995 (AFU), som har et væsentligt større datagrundlag. I AFU blev disse unge som 15-årige spurgt, om de havde prøvet hash samt antal gange inden for det seneste år (tabel 5).

Tabel 5. De anbragte 15-årige, som har prøvet hash inden for det seneste år, fordelt efter, hvor mange gange de har røget hash det seneste år, AFU

SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU)	Procentgrundlag					
	Har prøvet hash		Har ikke prøvet hash			Procentgrundlag
Anbragte 15-årige, røget hash nogensinde	38,8 %		61,2 %			
Udsatte 15-årige*, røget hash nogensinde	15,6 %		84,4 %			90
Andre 15-årige, røget hash nogensinde	11,7 %		88,3 %			4.160
	1-3	4-9	10-19	20-39	40+	
Anbragte 15-årige, hashbrug det seneste år	38,1 %	16,7 %	11,4 %	10,0 %	23,8 %	210

*Def. af udsatte 15-årige: "Unge [...], som har modtaget forebyggende foranstaltninger men aldrig været anbragt" (SFI 2013; 29).

I forhold til hashrygning nogensinde er der en markant forskel mellem de 15-årige anbragte unge og de to jævnaldrende sammenligningsgrupper. 38,8 % af de anbragte unge angiver at have prøvet hash, hvilket er

² Det er ikke overraskende, at brug af rusmidler er udbredt blandt døgnanbragte unge. Fx har anbragte børns forældre en overhyppighed af misbrugsproblemer, og misbrug hos en ung er årsag til anbringelse i 11 % af afgørelserne. Sidst er risikoadfærd mere udtalt blandt udsatte unge. Se bilag 2 for beskrivelse af sammenhænge ml. rusmidler og hhv. døgnanbragte unge og unge generelt.

³ Anbragte unge dækker her over unge, der er anbragt på en døgninstitution, på et socialpædagogisk opholdssted, på en kost- eller efterskole, på eget værelse og i familiepleje. Plejeforældre rapporterer sjældnere om alkohol- og stofmisbrug, hvorfor resultaterne forventes at være mere konservative, end hvis populationen udelukkende havde bestået af døgnanbragte unge.

over to gange så mange sammenlignet med de udsatte unge (15,6 %) og over tre gange så mange sammenlignet med de andre unge (11,7 %).

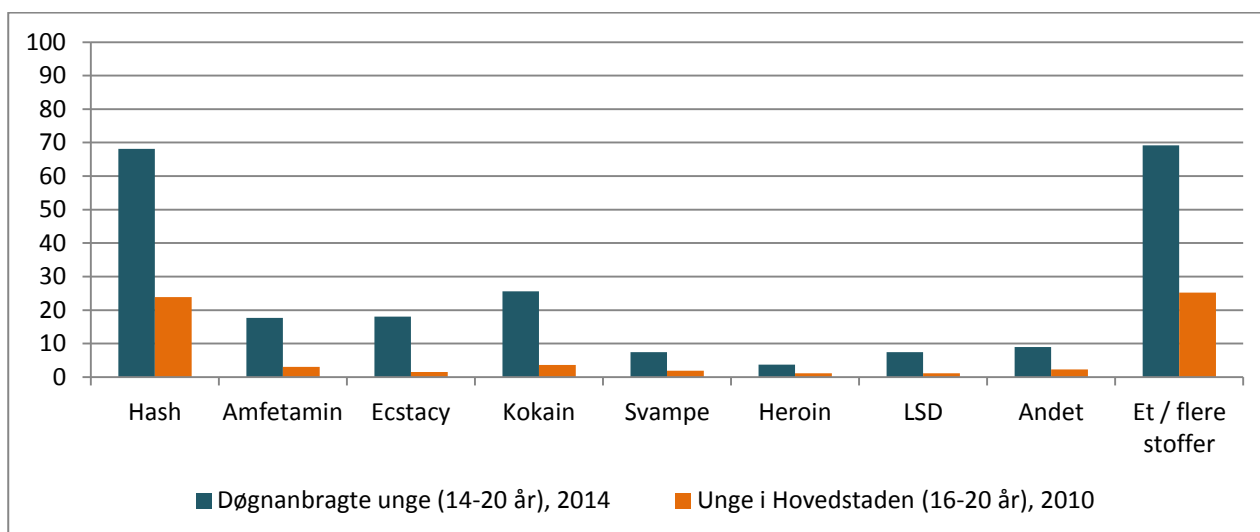
Over en tredjedel (38,1 %) af de anbragte unge har røget hash 1-3 gange, hver sjette (16,7 %) 4-9 gange og en femtedel (21,4 %) mellem 1-3 gange om måneden inden for det seneste år. Knap hver fjerde (23,8 %) har røget hash 40+ gange inden for det seneste år, hvilket tilsvarende et ugentligt forbrug.

Forløbsundersøgelse viser således, at anbragte unge allerede som 15-årige har betydelig større erfaring med, og forbrug af, hash sammenlignet med udsatte og andre unge på samme alder. Derudover er det dokumenteret, at et aktuelt hashbrug generelt er mest udbredt blandt 16-24-årige (SST 2013). Kun 21 % af de døgnanbragte unge i nærværende rapport er 15 år eller derunder, mens resten (79 %) er 16-20 år. Det er derfor forventeligt, at de døgnanbragte unge angiver en markant større erfaring med, og forbrug af, hash sammenlignet med både de anbragte unge i AFU og andre unge i alderen 16-20-år.

Andre illegale rusmidler

70 % blandt de døgnanbragte unge har brugt et eller flere illegale rusmidler inden for det seneste år, hvilket gælder for en femtedel (19,7 %) blandt jævnaldrende unge i Region Hovedstaden (tabel 5).

Tabel 5. Andel der har brugt illegale rusmidler inden for det seneste år, døgnanbragte unge (2014) sammenholdt med jævnaldrende unge i Region Hovedstaden (2010)

n = 39 / 1.019

Særligt kokain (25,0 %), amfetamin og ecstasy (begge omkring 20 %) er benyttet blandt de døgnanbragte unge, mens andelen er 3,0-8,0 % for de resterende rusmidler (hash undtaget). Blandt jævnaldrende unge i Region Hovedstaden har 0,5-5,0 % prøvet hvert af de angivne illegale rusmidler (hash undtaget).

Igen adskiller det ene centerfællesskab sig fra de to andre, da markant færre af de unge har prøvet andre illegale rusmidler. Det er derfor overvejende unge fra to af centrene, som udgør de 39 svarpersoner.

Brugen af illegale rusmidler inden for det seneste år er betydeligt mere udbredt blandt døgnanbragte unge sammenlignet med jævnaldrende i Region Hovedstaden⁴.

⁴ De døgnanbragte unge er ikke blevet spurgt om eventuelt brug af andre illegale rusmidler end hash på ugentlig eller daglig basis.

Debutalder for rusmiddelbrug

I tabel 6 fremgår det, at 44 % af de døgnanbragte unge angiver at være 12 år eller derunder, da de begyndte at ryge cigaretter min. én gang om ugen. Deres gennemsnitsalder er 12,7 år. Til sammenligning angiver 20 % af de 15-årige fra Skolebørnsundersøgelsen i 2010, at de begyndte at ryge, før de blev 14 år gamle (SIF 2010).

Omkring debutalder for 'fuld første gang' fremgår det i samme Skolebørnsundersøgelse, at: " [...] de fleste er fulde første gang som 14- eller 15-årige" (SIF 2010; 40). Blandt de døgnanbragte unge har 77 % været fulde første gang inden deres 15. år (tabel 6), hvoraf 20 % var 12 år eller derunder.

Tabel 6. Debutalder for hhv. brug af cigaretter og fuld første gang blandt døgnanbragte unge

	Cigaretter	Fuld første gang
12 år eller derunder	43,7 %	19,8 %
13-14 år	40,8 %	56,8 %
15 år eller derover	15,5 %	23,5 %
Svarpersoner	71	81

65,8 % af de døgnanbragte unge, som har prøvet at ryge hash, angiver deres debut i deres 12.-14. år. Til sammenligning har 10,1 % blandt jævnaldrende unge prøvet hash, inden deres 16. år.

40 af de døgnanbragte unge angiver, at de har prøvet hårde stoffer, hvoraf 36 har angivet deres debutalder (tabel 7). 20 unge (55,5 %) angiver deres debutalder med hårde stoffer i deres 12.-14. år. Til sammenligning har 1,7 % blandt jævnaldrende unge prøvet hårde stoffer inden de fylder 16 år (SST 2011).

Tabel 7. Debutalder for brug af hash og hårde stoffer blandt døgnanbragte unge

	Hash	Hårde stoffer
12 år eller derunder	24,7 %	8,3 %
13-14 år	41,1 %	47,2 %
15 år eller derover	34,2 %	44,4 %
Svarpersoner	73	36

Opsamling og perspektivering

Tre ud af fire af de døgnanbragte unge ryger cigaretter dagligt mod hver sjette jævnaldrende ung. De har generelt prøvet at være fulde i en tidligere alder end jævnaldrende, men drikker sjældnere omfattende mængder af alkohol. Til gengæld har de døgnanbragte unge markant større erfaring med illegale rusmidler.

Hash er det mest udbredte illegale rusmiddel blandt unge; på landsplan har hver tredje ung i aldersgruppen 16-20 år har prøvet hash. Hash er generelt mest udbredt i Region Hovedstaden, hvor 40 % af de unge fra 16-20 år har prøvet rusmidlet. Blandt de døgnanbragte unge har 82 % prøvet at ryge hash, hvilket er dobbelt så mange som jævnaldrende unge i Region Hovedstaden. Knap halvdelen af de døgnanbragte unge, som har prøvet hash, ryger hash min. én eller flere gange om ugen.

Mange unge eksperimenterer med deres livsstil herunder alkohol, tobak og illegale rusmidler. Det er et typisk ungdomsfænomen, og de fleste stopper brugen af illegale rusmidler af sig selv (SST 2013). Flere undersøgelser peger dog på, at anbragte og tidligere anbragte unge ofte har større risiko for at udvikle et misbrug som voksne (SFI 2013). Et studie fra Sverige påviser, at unge, som har været anbragt >5 år, samt anbragt indtil de fyldte 17 år, har 8 gange så stor risiko for at være stofmisbrugere som voksne og 5-6 gange så stor risiko for at være alkoholisbrugere som voksne (Berlin et al. 2011).

De døgnanbragte unge havde en væsentlig lavere debutalder for brug af både cigaretter, alkohol og illegale rusmidler. Gennemsnitsalderen for at ryge cigaretter min. én gang om ugen er 12,7 år blandt de døgnanbragte unge. For hash havde 65,8 % deres debut, før de fyldte 15 år. Til sammenligning har 10,1 % blandt jævnaldrende unge prøvet hash, inden deres 16. år.

Tidlig debutalder er i sig selv en indikator for generel mistrivsel⁵. Tidlig debut er derudover en indikator for udvikling af et problematisk brug af rusmidler. Blandt andet viste et stort nordisk longitudinelt studie, at tidlig brug af alkohol, cigaretter og cannabis er knyttet til markant øget risiko for problematisk brug af alkohol og cannabis senere i livet (Pedersen 1998/2006). Unge med tidlig debut for hash havde:

- 5 gange så høj risiko for at udvikle alkoholproblemer
- Knap 4 gange så høj risiko for at udvikle et vedvarende hashbrug
- 12 gange så høj risiko for at bruge andre illegale rusmidler, som fx amfetamin og kokain

Sammenholdelse med delundersøgelsen med fokus på medarbejdernes perspektiv

Medarbejderne på flertallet af de involverede institutioner angiver at opleve hash som jævnligt forekommende i hverdagen. Medarbejdere på institutioner under to af de tre centre blev yderligere spurgt om deres oplevelse af alkoholforbrug og brug af hårde stoffer blandt de unge. Forbrugsmønstret af disse rusmidler tegner sig imidlertid meget forskelligt institutionerne imellem. Overordnet opleves alkoholbrug på ugentligt basis på flertallet af institutionerne og sidestilles med udtryk for almindelig teenageadfærd. Brug af hårde stoffer opleves hos få unge og koncentreret omkring weekender/ferier på institutioner målrettet ældre unge og unge med særligt svære psykiske udfordringer.

Resultaterne i denne rapport understøtter medarbejdernes indtryk af art og omfang af hash og alkohol blandt de døgnanbragte unge. Det tyder dog på, at brug af hårde stoffer er mere udbredt blandt de døgnanbragte unge, end medarbejderne har indtryk af. Det kunne være relevant at afdække denne diskrepans yderligere.

⁵ <http://www.socialstyrelsen.dk/unges-misbrug/unge-og-rusmidler/viden/unges-risikoadfaerd>

Validitet og generaliserbarhed

Flere af de unge har valgt at uddybe deres svar på nogle spørgsmål fx præcise aldersdebut for brug af et rusmiddel eller skrevet lidt om sig selv. Det giver grund til at tro, at mange af de unge har været oprigtige i deres besvarelser.

To institutioner har på eget initiativ meldt ud, at de har haft svært ved at indhente besvarelser fra de unge, som medarbejderne ved, bruger hash. Hvis det samme er gældende for de resterende 13 institutioner, kan de formidlede resultater være konservative.

Undersøgelsens resultater understøttes af flere andre både nationale og nordiske undersøgelser omkring rusmiddelforbrug blandt døgnanbragte unge i forskellige og afgrænsede aldersgrupper (SFI 2013; Jensen og Hansen 2011; Anderssons 2003; McCrystal 2008).

Ovenstående forhold giver god grund til at antage, at de unges besvarelser er valide. Dette kombineret med hele 95 besvarelser betyder, at det er rimeligt at bruge denne undersøgelse i en samlet vurdering af, hvor udbredt en problematik brug af rusmidler blandt døgnanbragte unge er.

Afslutning

Det har længe været kendt, at brug af illegale rusmidler er udbredt blandt døgnanbragte unge. Der findes dog ikke omfattende empirisk materiale til dokumentation af, hvor udbredt problematikken er på institutionerne. Denne undersøgelse er den første af sin slags, som kommer med et kvantitativt bud på, hvor udbredt brug af illegale rusmidler er blandt døgnanbragte unge⁶.

Afslutningsvis viser dette øjebliksbillede af rusmiddelforbruget blandt 95 døgnanbragte unge på københavnske institutioner følgende; de har tidlig debut med rusmidler generelt; majoriteten har prøvet hash, omkring halvdelen har prøvet andre illegale rusmidler; og omkring halvdelen har et større aktuelt forbrug af hash. Det betyder, at hver anden døgnanbragte ung har et aktuelt brug af illegale rusmidler og er dermed samtidig i forøget risiko for at udvikle et misbrug som voksen.

Sammenfattende er der altså tale om:

- En problematik som tilsyneladende er udbredt blandt halvdelen af de adspurgte unge.
- En problematik, som kendes fra hele anbringelsesområdet (både nationalt og internationalt) og således ikke kan afgrænses til bestemte anbringelsessteder eller anbringelsessteder med bestemte arbejdsmetoder og tilgange (se evt. bilag 2).

---

⁶ I SFI's tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn i 1995, er de unge 15 år. I 2015 udsender SFI deres fjerde dataindsamling om de anbragte unge som 18-årige, som kan give indsigt i udbredelse af rusmidler blandt døgnanbragte unge på baggrund af et større datagrundlag end i denne undersøgelse.

Litteraturhenvisninger

- Anderssons (2003): *Utsatta barns hälsa*. Socialmedicinsk tidskrift, 5.
- Berlin, M., B. Vinnerljung & A. Hjern (2011). "School Performance in Primary School and Psychosocial Problems in Young Adulthood Among Care Leavers from Long Term Foster Care". *Children & Youth Services Review*, 33(12), s. 2489-2497.
- Jensen & Hansen (2011): *Døgnanbragte unge bruger også rusmidler*. SPUK og PIHL INKLUSIVE.
- McCrystal P.A. et al. (2008): *Substance Use among Young People Living in Residential State Care*.
- Pedersen, W. (1998/2006): *Bittersøtt – Ungdom/socialisering/rusmidler*. Universitetsforlaget, Oslo.
- SFI (2009): *Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge*. København: Det Nationale Forskningscenter for velfærd.
- SFI (2010): *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010*. København: Det Nationale Forskningscenter for velfærd.
- SFI (2013). *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer*. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995. København: Det Nationale Forskningscenter for velfærd.
- SIF (2010). *Skolebørnsundersøgelsen 2010. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet*.
- SST (2010): *Narkotikasituationen i Danmark 2010. Årsrapport til det europæiske overvågningscenter for narkotika og narkotikamisbrug, EMCDDA*. Sundhedsstyrelsen.
- SST (2011): *National Sundhedsprofil Unge*. Sundhedsstyrelsen.
- SST (2013): *Notat. CANNABIS – den aktuelle viden om rusvirkninger, skadevirkninger og udbredelse*. Sundhedsstyrelsen.

Fodnoter

- Fodnote om at et aktuelt brug af hash primært er udbredt blandt unge i aldersgruppen 16-24 år <http://sundhedsstyrelsen.dk/da/medicin/saerlige-medicinomraader/~media/1446787E8B2D46818497DE676C382761.ashx>
- Fodnote om at tidlig debutalder i sig selv er et meget bekymrende tegn på mistrivsel <http://www.socialstyrelsen.dk/unges-misbrug/unge-og-rusmidler/viden/unges-risikoadaerfd>

Bilag 1. Kort beskrivelse af de tre involverede centre

Københavns Kommunes tilbud til udsatte børn og unge, som har midlertidig eller permanent behov for døgnanbringelse, er samlet i fem centerfællesskaber. I samarbejde med de fem centerchefer blev tre centre, og i alt 15 institutioner, udvalgt til at indgå i denne undersøgelse. De tre involverede centerfællesskaber og døgninstitutionerne er i rapporten blevet anonymiseret.

De involverede centre/institutioner er meget forskellige, hvad angår organisering, målgrupper, pædagogisk tilgang og vilkår. I det følgende vil karakteristika for det enkelte center kort blive opridset.

Centerfællesskab A

Dette center er en samling af 8 tilbud målrettet udsatte og kriminalitetstruede unge i alderen 10-23 år (primært 14-17 år). At de unge er kriminalitetstruede betyder, at der er bekymring for, at nogle af disse unge har begået kriminalitet eller lever på kant med loven.

7 institutioner under Centerfællesskab A indgår i denne undersøgelse.

De 7 institutioner er organiseret meget forskelligt, hvorfor de unge har mulighed for at bo hjemme med støtte, på eget værelse, i bofællesskab eller på institution.

Centerfællesskab B

Dette center består af 4 hovedinstitutioner; 3 akutinstitutioner og 1 hybelinstitution. Målgruppen er børn og unge i alderen 5-18 år (mulighed for efterværn op til det 23. år) med forskellige psykiske og/eller sociale problemer, der i den aktuelle situation ikke kan bo hjemme. Målet er at sikre barnet / den unges udvikling og dagligdag, mens barnet / den unge samt familiens fremtid afklares.

5 døgninstitutioner, hvoraf to er en del af hybelinstitutionen, under *Center B* indgår i denne undersøgelse.

De 5 institutioner er målrettet forskellige aldersgrupper. På én af institutionerne bor de unge i egne boliger, hvilket medfører andre arbejdsvilkår for medarbejderne sammenlignet med en typisk døgninstitution. Fx skal den unge i udgangspunktet i højere grad selv bestemme over og forvalte, sin egen hverdag.

Centerfællesskab C

Dette center består af 5 specialiserede institutioner med hver deres særlige profil og behandlingsmuligheder målrettet børn og unge i aldersgruppen 5 – 18+ med sociale, psykologiske og psykiatriske behandlingsbehov. De fleste børn og unge har været, eller er i kontakt med, Børne- og Ungdomspsykiatrien og har ofte alvorlige komplekse psykiatriske lidelser/vanskeligheder.

3 døgninstitutioner og 1 hybeltilbud under *Center C* indgår i denne undersøgelse.

Bilag 2. Udklip af indledning i delundersøgelse 2: Medarbejdernes perspektiv.

Særlige målgrupper – særlige vilkår – særlige udfordringer

"Hash findes overalt i samfundet. [... Man] kan købe hash på eller i nærheden af hver eneste skole, og der findes hashbrugere og hashmisbrugere i stort set hver eneste klasse i hele landet og på tværs af de forskellige uddannelser."⁷

Det er typisk i ungdomsårene, at der eksperimenteres med rusmidler. Undersøgelser, der omfatter hele befolkningen, viser at det eksperimentelle brug af stoffer topper i alderen 16-19 år. Og selv om der er positive tegn på et stagnerende eller måske ligefrem faldende forbrug (for visse stoffers vedkommende) indenfor de seneste år, er der stadig tale om et helt uacceptabelt højt niveau.

Dertil kommer, at problemerne med rusmidler ikke fordeles ligeligt mellem alle unge. Det er veldokumenteret, at andelen af unge, der eksperimenterer med – eller ligefrem udvikler et problemgivende forbrug af – rusmidler, er større blandt socialt udsatte unge end blandt unge generelt.⁸

Når udbredelsen af illegale rusmidler er så relativt højt blandt den generelle ungdomsgeneration, og når det problemgivende, interventionskrævende forbrug har social slagside – ja, så forekommer det heller ikke overraskende, at problemer med rusmidler er mere påtrængende tilstede hos gruppen af *anbragte* unge.

Problemet knytter sig jo til målgruppen og de sociale, kulturelle og psykologiske faktorer, der er en implicit del af ethvert rusmiddelproblem, snarere end til deres anbringelse, der må ses som en konsekvens af deres livssituation.

Samtidig bør det dog understreges, at 'udsatte unge' ikke er en entydigt, veldefineret gruppe, som denne undersøgelse også viser. Heller ikke forskningslitteraturen kan give entydige definitioner på gruppen⁹. Det er væsentligt for de anbefalinger, som undersøgelsen når frem til, at de ikke i samme grad er relevante for alle de 15 institutioner, som undersøgelsen indbefatter.

Anbragte børns forældre ses også at have en markant overhyppighed af misbrugsproblemer. Anbringelsesstatistik fra Ankestyrelsen viser for årene 2008-2012, at misbrug hos forældre var udslagsgivende årsag til anbringelse i ca. 16 % af antal afgørelser. Børn af forældre med misbrug har en stærk forøget risiko for selv at udvikle misbrug. I 11 % af afgørelserne var misbrug hos den unge udslagsgivende årsag til anbringelse¹⁰.

Endelig er der såvel nationale som internationale undersøgelser, der med entydighed peger på, at tidligere anbragte unge som voksne ofte har et større brug af rusmidler og en større risiko for at udvikle misbrug¹¹. Fx publicerede SFI i 2010 en videns- og erfaringsopsamling vedrørende brug af efterværn¹². Rapporten konkluderer, at hovedparten af tidligere anbragte i årene efter anbringelsen bl.a. er karakteriseret ved en høj risikoadfærd i form af indtagelse af rusmidler.

⁷ Simonsen, Birgitte: Hash som pædagogisk problem – i ungdomsuddannelserne, Erhvervsskolernes Forlag, 2014, p. 7.

⁸ Se f.eks. Pedersen, Mads Uffe og Kirsten Frederiksen: Unge der misbruger rusmidler - hvor mange, behov, behandling, stofforbrug efter behandling. Center for Rusmiddelforskning, Business and Social Sciences, Aarhus Universitet, 2012

⁹ Se fx.: Nygren, Pår: *Socialt udsatte børn og unge i et handlekompetenceperspektiv*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag, 2008, p. 16ff.

¹⁰ Ankestyrelsen (2013). Anbringelsesstatistikken 2012: Færre anbragte børn og unge I 2012.

¹¹ Se fx.: Del Valle J.F. et al. (2008). Adult Self-Sufficiency and Social Adjustment in Care Leavers from Children's Homes: A Long-Term Assessment samt Ward et al. (2003). One Problem Among Many: Drug Use Among care Leavers in Transition to Independent Living. The Research, Development and Statistics Directorate, London.

¹² Mølsted et al. (2012): Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling. SFI

Omfang af det generelle og det problematiske forbrug blandt danske unge

Til sammenligning med ovenstående tal om anbragte unge viser resultater fra en befolkningsundersøgelse fra 2013, at blandt de unge under 25 år har 42 % nogensinde eksperimenteret med hash, og 9 % har nogensinde prøvet andre illegale stoffer end hash. Brugen af hash er dog større i hovedstadsregionen. De unge under 25 år i hovedstadsregionen ligger typisk 10-20 procent højere end resten af landet i opgørelserne over, hvor mange, der har prøvet hash nogensinde. For andre stoffer end hash, ses der ikke regionale forskelle i samme grad.

Blandt unge generelt er der en faldende tendens i brugen af de centralstimulerende stoffer, amfetamin og ecstasy, mens brugen af hash og kokain er stabil. Den positive tendens til fald i brugen ses især i aldersgruppen under 25 år.

Ca. 20 % af de 15-16-årige har prøvet hash nogensinde, og ca. 6 % har prøvet hash inden for den sidste måned. Der er tale om et fald i brugen af hash blandt de helt unge danske skolebørn fra 2007 til i dag. Med hensyn til amfetamin har knapt 3 % prøvet stoffet nogensinde, mens ca. 2% har prøvet hhv. kokain og ecstasy (2011). Det er en halvering af det eksperimenterende brug af disse stoffer fra 2007 til 2011.

En spørgeskemaundersøgelse baseret på et repræsentativt udsnit af 3.000 danske unge i alderen 17 til 19 år viste en stærk sammenhæng mellem et højt alkoholbrug og erfaringer med både hash og andre illegale stoffer. Endvidere var der sammenhæng med forskellige socioøkonomiske faktorer som f.eks. forældrenes uddannelsesmæssige baggrund, forældrenes alkoholvaner samt uddannelsesniveaue hos de unge selv.¹³

En undersøgelse fra Aarhus Universitet, 2012¹⁴ anslår at mellem 25-30.000 danskere i alderen 15-24 år har udviklet et såkaldt 'direkte interventionskrævende misbrug', hvorved forstås et forbrug, der har et vist problematisk omfang samt har medført et vist antal negative konsekvenser jf. diagnosemanualen DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders).

Den 'typiske unge', der opfyldte disse kriterier for interventionskrævende misbrug: " er en etnisk dansk ung mand, der kommer fra en brudt familie og/eller er uden for det boglige uddannelsessystem (uden for almindelig folkeskole, hf, htx, hhx eller stx) eller en etnisk dansk pige, der kommer fra en brudt familie og er uden for det boglige uddannelsessystem."¹⁵

---

¹³ Sundhedsstyrelsen: Narkotikasituationen i Danmark 2013. Sundhedsstyrelsen, 2013.

¹⁴ Pedersen, Mads Uffe og Kirsten Frederiksen: Unge der misbruger rusmidler - hvor mange, behov, behandling, stofforbrug efter behandling. Center for Rusmiddelforskning, Business and Social Sciences, Aarhus Universitet, 2012

¹⁵ Op.cit. note 11 p. 4